
Din Eğitimi Anabilim Dalı 17. Koordinasyon Toplantısı

1-3 Mayıs 2015

Diyarbakır

Ahmet Ali Çanakcı*

Türkiye’de her yıl düzenlenen, bütün ilahiyat/İslami ilimler fakültelerindeki din eğitimi anabilim dalında/ilköğretim din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenliği bölümünde görev yapan akademisyenlerin katılma imkânı bulduğu ve din eğitimi alanındaki konuların/problemlerin derinlemesine ele alındığı, bunlarla ilgili çözüm yollarının tartışıldığı/müzakere edildiği, genç din eğitimcilerin tecrübeli din eğitimcileri ile tanışma ve onların birikimlerinden istifade etme imkânı bulduğu Din Eğitimi Anabilim Dalı Koordinasyon toplantılarınının 17’ncisi, 01-03 Mayıs 2015 tarihleri arasında Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Din Eğitimi Anabilim Dalı organizatörlüğünde yapıldı.

Dicle Üniversitesi Kongre Merkezinde, Dicle Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ayşegül Jale Saraç ve Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Abdülkerim Ünalın’ın da iştirak etmesiyle gerçekleştirilen koordinasyon toplantısına Türkiye’deki ilahiyat ve İslami ilimler Fakültelerinde görev yapan yaklaşık 100 akademisyen katıldı.

Din eğitimi biliminde metodoloji sorunu, bu alanda yapılan teorik çalışmalar, alan araştırmaları, din eğitiminin tarihi ve yurt dışı çalışmaları konularının ele alındığı, tartışıldığı toplantınının 02 Mayıs 2015 Cumartesi günü saat 09.30’da gerçekleşen açılışında kısa bir konuşma yapan program koordinatörü Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Davut Işıkdoğan, “Bir sevgi şehri olan Diyarbakır’da ev sahipliğini yaptığımız Din Eğitimi Anabilim Dalı 17. Koordinasyon Toplantısına hepiniz hoş geldiniz. Sayın rektörümüze, dekan hocamıza ve farklı kuruluşlara verdikleri desteklerden dolayı çok teşekkür ediyoruz. Bu toplantıda daha çok metodoloji sorunu üzerinde durulacaktır. İnşallah güzel bir program olmasını diliyorum” diyerek açılış konuşması için sözü Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Abdülkerim

* Yrd. Doç. Dr., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
(aa_canakci@yahoo.com)

Ünalın'a bıraktı. Prof. Dr. Abdülkerim Ünalın, "Sayın rektörüm, ülkemizin değerli akademisyenleri, hepimiz sahabe ve ulemalar şehri Diyarbakır'a hoş geldiniz şeref verdiniz. Malumunuz din, Allah (cc)'ın peygamberler aracılığıyla uygulanmasını istediği ilahi bir kanundur. Beş şeyi korumayı amaçlar. Bunlardan birincisi dini, ikincisi camı, üçüncüsü aklı, dördüncüsü malı ve beşincisi ırzı korumaktır. Zaten bu beş husus muhafaza edildiğinde toplumda hiçbir problem kalmaz. Yüce Allah, bunların korunması için çeşitli ödül ve müeyyideler koymuştur. Dinin korunması demek, ailenin, ferdin korunması demektir. Dolayısıyla biz dini, insanımıza çok iyi anlattığımızda toplum düzelmiş olacaktır. Bir toplumun düzelebilmesi için topyekün hareket etmek elzendir. Aile, kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarının birbirine destek olması gerekmektedir. Bu süreçte ilahiyat fakültelerine konulan din eğitimi dersi çok büyük önem arz etmektedir. Bunun sağlıklı ve güzel uygulanması için siz din eğitimcilerine büyük görevler düşmektedir. Ayrıca alanla ilgili olmayan ve İslam dini ile ilgili yanlış iddialar ortaya atılmakta ve bunlar da medyada yer bulmaktadır. Bütün bunların önüne geçmek için din eğitimi hocalarımızın fakülte öğrencilerine, bu eğitimi daha doğru, daha anlaşılır bir şekilde vermeleri gerekmektedir. Bu yüzden bu toplantının çok önemli olduğuna inanıyorum." ifadelerine yer verdi.

Dicle Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ayşegül Jale Saraç da, Diyarbakır'ın bir peygamberler şehri ve otuz üç medeniyetin izlerini taşıyan önemli bir kültür şehir olduğuna vurgu yaptıktan sonra Diyarbakır'ın tarihi, manevi ve kültürel yönleriyle ilgili ayrıntılı bilgi vererek, toplantıya katılan akademisyenleri üniversite bünyesinde ağırlamaktan duyduğu memnuniyeti dile getirdi.

Bu konuşmadan sonra Yrd. Doç Dr. Davut Işıkdoğan, program akışı hakkında bilgi verdi ve gelecek yıl yapılacak olan Din Eğitimi Anabilim Dalı 18. Koordinasyon Toplantısının tarihi daha sonra belirlenmek üzere Kıbrıs'ta yapılacağına kararlaştırıldığını belirtti.

Kısa bir aradan sonra birinci oturuma geçildi. Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi ve DİB Din İşleri Yüksek Kurul Üyesi Prof. Dr. M. Şevki Aydın'ın başkanlığını yaptığı toplantının birinci oturumunda Aydın; "İlahiyat fakültelerinde bilimselleşme ve ciddi anlamda bilimsel anlayış sorununun olduğunu ifade etti. Özellikle batıdan gelen kavramlarda sıkıntılar olduğunu, bu tür toplantılarda bu temel sorunu merkeze alıp onun üzerinden derinlemesine tartışılması gerektiğini belirttikten sonra sözü Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nurullah Altaş'a bıraktı. Altaş, küçük gruplarla ve birbiriyle bağlantılı olarak

atölye çalışmalarıyla ortak bir konu tartışılırsa metodoloji üzerinde daha hızlı ve net sonuçlara ulaşılabilir şeklinde bir öneride bulundu. Ortak bir metodolojiyle hareket edilmediğini, din eğitiminin ilahiyattan ayrı bir alan olmadığını, eğitim fakülteleriyle de ilgili olduğundan ilahiyattan farklı bir metodoloji arayışı içine girdiğini ve eğitim fakültelerinin metodolojisini kullanmaya başladığını ifade etti. Bunun da ilahiyattan ayrışmalara sebebiyet verdiğini ve din eğitimcilerinin bu anlamda hiçbir kimseye önderlik yapacak bir birikiminin olmadığını altını çizdi. Ayrıca din eğitiminin, metodoloji konusunda alanda bir sıçrama yapamadığını belirten Altaş sözlerine şöyle devam etti: "İslam alimlerinin binlerce yıldan beri devam eden bir metodolojisi var. Bu metodolojiyi geliştirerek sürekliliği devam ettirmemiz gerekiyor. Eğitim bilimciler nicel çalışmaları merkeze alarak ilerlediler, din eğitimcileri de bunu merkeze aldı. İslami ilimler, ontolojik anlamda sıçrama yaparken ve epistemolojik anlamda ilerlerken, metodolojik anlamda geri kaldı. Bir hadise, kalamcı, hadisçi, tefsirci farklı açıdan bakabilir mi? Aynı metodolojiden bakabilmelidir. Bu da farklı din anlayışlarına yol açmaktadır. Hâlbuki aynı metodolojiden hareket etmek gerekir. Ayrıca bu süreçte din eğitimcilerinin nicel araştırmaları doğru bir şekilde kullandıkları söylenemez. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Yusuf Acuner ve ekibinin yaptığı araştırmada, yapılan tezlerin önemli bir kısmında yöntem ortaya konmuş değil. Nicel mi, nitel mi? belli değil. Bu süreci araştırmacı iyi yönetemiyor. Bu anlamda bir metodoloji sorunuyla karşı karşıya kalınıyor.

Bu konuyla ilgili bazı öneriler sunmak istiyorum: Araştırma yöntemlerinin nasıl kullandığı ile ilgili araştırmacılara iyi bir temel verilmelidir. Son zamanlarda nitele bir kayış var. Acaba bu neden? Nicel çalışmaların bazı zorluklarının olması, nitel çalışmaları bir rapor yazma gibi algılanması vb. sebepler var. Aslında nitel çalışmanın içinde önemli ölçütler var. Ayrıca bunun yanında pozitivist anlayış ve nicele yönelik eleştirileri en aza indirmek için yapılan çalışmalar (nitel destekli nicel çalışmalar vb.) var.

Teoloji, kendi yöntemi üzerinde ve ontolojik, epistemolojik varsayımlar üzerinde düşünerek kendi metodolojisini oluşturmalıdır. Geleneksel tefsir metodolojisiyle geliştirilen çalışmalara, din eğitimi çalışmaları demek doğru değildir. Bunun için İslami İlimlerin birlikte metodoloji üretmesi ve buna göre çözümler ortaya koyması gerekmektedir. Arkadaşlar bu genel değerlendirmeden sonra Yusuf Acuner'in yaptırdığı çalışmadan hareketle şöyle bir değerlendirme yapılabilir:

1. Tezlerin % 45'inde problem tespiti yer almamaktadır.

2. Tezlerin % 23'ünde yöntem bölümüne yer verilmemektedir.
3. Son zamanlarda yapılan bazı tezlerin ise yöntem bölümlerinin iyi olduğu görülmektedir.
4. Nicel araştırmalarda en önemli handikaplardan birisi, sayısal verilerin yorumlanmasına ve diğer çalışmalarla karşılaştırılmasına fazla yer verilmemesidir.
5. Teorik çalışmalarda, bilgilerin tartışılması ve ciddi bir nicel birikim gerekiyor. Ama birçok teorik çalışmanın, ansiklopedik bilgiye dönüştüğü, burada da bilgi üretme ve tartışmaya yer verilmediği görülmektedir.
6. Bugün din eğitiminde bilimsel kriterlere uygun alan araştırmalarına önemli ölçüde ihtiyaç olduğu ortaya çıkmaktadır.
7. Din eğitimi kavramlarının % 15'ini program geliştirme çalışmaları oluşturmaktadır. Bu konulara ağırlık verilmesi gerekmektedir.
8. Program geliştirme çalışmalarında başarı testlerinin kullanılmasının artırılması gerekmektedir. (Araştırmalarda ölçek yardımıyla bilgi toplarken başarı testlerine gereken yerin verilmediği görülmektedir.)
9. Uzaktan eğitim, dini yükseköğretim, ilahiyat fakültesi ve örgün eğitim konuları sürekli gündemde olan konular iken bunlarla ilgili yeteri kadar çalışmanın olmadığı anlaşılmaktadır. Bu alanlara daha çok yer verilmesi gerekmektedir.

Bunların dışında son olarak şunu söylemek istiyorum: Yetiştirdiğimiz öğrencilerin, bizim metodolojik düzeyimizi aşması gerekiyor. Daha ileri düzeyde metodolojik merhale kat etmesi gerekiyor. O zaman sorunların aşılabileceğini düşünüyorum ve hepimize saygılar sunuyorum.”

Bu konuşmadan sonra oturum başkanı Aydın, Nurullah Altaş'ın çok önemli konulara değindiğini belirtip konuyu tartışmaya açtı.

Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Şükrü Keyifli, konuya farklı bir bakış açısı getirerek, din eğitimi biliminin temel İslam biliminden kaçışının bazı sebepleri olduğuna ve bu süreçte çağın şartlarına uygun bir dil üretilmediğine vurgu yaptı.

Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Ömer Demir de İslami ilimler ile din eğitiminin metodolojisinde bazı sorunların yaşandığına, bu süreçte çağın dili, felsefe ve psikoloji gibi faktörlerin önemli olduğuna, diğer İslami ilimlerin de bunlara

ne derecede ilgi göstereceği hususlarına vurgu yaptı. Ayrıca din eğitiminin aynı metodolojiyi kullanmasında ne gibi avantaj ve dezavantajlar var? Soruları üzerinde durarak konuya açıklık getirilmesini istedi. Daha sonra söz alan Ahmet Özel ise çalışmalarda daha çok nicel araştırmalara ağırlık verilmesi gerektiğini ifade etti. Bütün İslami ilimlerin (kelam, fıkıh, tasavvuf vb.) kendi metodolojisini oluşturma yolunda, din eğitimi kendi ontolojisini/epistemolojisini geliştirmeden nasıl bir dil geliştirecek bunu sormak istiyorum ifadelerine yer verdi.

Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Muhittin Okumuşlar, çalışmaların teorik ve pratik/uygulama olarak ayrılmaması gerektiğini söyledi. Din eğitiminde öncelikle çalışma alanının belirlenmesinin gerekliliği ve bazı konularda teorik çalışma yapmanın zorunlu olduğu üzerinde durdu. Ayrıca nitel ve nicel alanda yapılan bazı saha çalışmalarında yorumların olmamasının ya da az olmasının, konunun özelliğinden kaynaklandığının altını çizerek, iki alanı da kullanmanın yorum gücünü arttırdığını bu yüzden teorik-pratik kavram kargaşasının önüne geçilmesi gerektiği hususlarına yer verdi.

İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hamit Er, farklı bir noktaya vurgu yaparak, Altaş'ın problematik bir konuyu gündeme getirdiğini, din eğitiminde yapılan tezlerin çoğunluğunun İslami kültüre uzak çalışmalar olduğunu, batıdan kaynaklanan bilgi geleneğini kendi dar çemberimizde geliştiremeye çalıştığımızı, bu sebeple İslami gelenekten uzaklaşmadan çalışmalarımızı İslami gelenek merkezli sürdürmemiz gerektiğini belirtti.

Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Yıldız Kızılabdullah, "Öğrenciler Arapça ön planda olmadığı gerekçesiyle din eğitimi alanını ve kolay olduğu düşüncesiyle anket çalışmalarını tercih ediyorlar" ifadelerine yer verdi. Bu çerçevede söz alan Işıkdoğan da, anket çalışmalarının kolay olduğu algısının ön plana çıktığını ve bu yüzden bu çalışmalara yönelimin arttığını belirtti.

Öte yandan oturum başkanı Aydın'ın yapılan bilimsel araştırmalara yön verecek, bilimsel bir teorimizin olmasının gerekliliği üzerinde durmasından sonra söz alan Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Zafer Yıldız, Nurullah Altaş'ın konuşmasından sonra Muhittin Okumuşlar'ın belirttiği alandaki eksiklere kendisinin de katıldığını, bu alanda yeni çalışmaların yapılmasının gerektiğini, anket çalışmalarının kolay olduğu algısının oluştuğunu, teorik çalışmalarda bir demlenme süresinin gerekli olduğunu ve bu alandaki

tecrübeli hocaların güncel konulara daha fazla katkı sağlamalarını belediklerini dile getirdi.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. İbrahim Turan da bu bağlamda şunları söyledi: “Alan araştırmasının daha kolay olduğu algısı var. Bu düşüncede din eğitimcilerinin payı da var. Din eğitimcileri iyi yorumlama ve katkı yapamadıklarından, öğrencilerde bu alanın kolay olduğu algısına sebebiyet veriyorlar. Aslında nitel çalışma nicel çalışmadan daha zor. Bundan dolayı akademisyen hocaların öğrencileri yönlendirmesi çok önemlidir.”

Prof. Dr. M. Şevki Aydın, din eğitiminin batıdaki gibi algılanması gerektiğini, İslam ilahiyatının kendi zeminine oturtulduğunda din eğitiminin de kendi yerini bulacağını ifade etmesinden sonra söz alan Altaş, “Konuşmamda İslami ilimlerin tarihi geleneğiyle yakınlaşmayı kastetmedim. Öyle olursa din eğitimi onların içine girmiş olur. Kastettiğim, metodolojiyi birlikte dönüştürmeden ortak bir metodoloji ile yeni bir teoloji oluşturmak. Din eğitimi de bunun altındadır” ifadelerine yer verdi.

Bu konuşmadan sonra birinci oturumun ikinci bölümüne geçildi. Oturum başkanı Aydın, “Din Eğitimi Tarihinde Metodoloji” konusu ile ilgili konuşması için Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Şakir Gözütok’a söz verdi. Gözütok, öncelikle bu alanda çalışan tarihçilerin bir metodolojisi olmadığına dem vurdu. Sonra konuyla ilgili olarak, ravilerin hadis rivayet ederken kendi yorumlarını da kattıklarını, hadis tarihinde bunlara dikkat etmek gerektiğini ve tarih kitaplarına bakarken kronolojik sıraya dikkat edilmesinin çok önemli olduğunu ifade etti. Diğer yandan bazı yazarların kitaplarına bazı gerekli bilgileri koymadıklarını, bu yüzden konuların farklı kaynaklardan çok iyi araştırılmasının ve teferruatlı okunmasının gerekli olduğunu tespit ettiğini söyledi.

Yrd. Doç. Dr. Yıldız Kızılabdullah konuyla ilgili Prof. Dr. Şakir Gözütok’a, duygularımızı, din eğitimcileri olarak yazılarımıza aktaramaz mıyız? şeklinde bir soru yöneltti. Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Mücahit Arpacı ise farklı bir hususa dikkat çekerek İlahiyat fakültelerinde/İslami İlimler Fakültelerinde, din eğitiminin metodolojisiyle ilgili bir ders var mı? Lisansüstü eğitimde bu ders veriliyor mu? şeklinde bir soru ile bu konuya açıklık getirilmesini istedi. Aydın, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde bu dersin olduğunu, eğer diğer fakültelerde yoksa mutlaka olması gerektiğine vurgu yaptı. İstanbul Üniversitesi İlahiyat

Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Ayşe Zişan Furat da metodoloji dersinin lisans eğitiminde mutlaka verilmesi gerektiğini belirtti. Ayrıca kendisinin tarih alanında çalışan bir araştırmacı olmasından dolayı Prof. Dr. Şakir Gözütok'tan bu alanda nasıl çalışılması gerektiği konusunda tavsiyelerde bulunmasını rica etti. Gözütok ise bu soruya şu şekilde cevap verdi: "Bizim temelde eksiklerimiz var. İslam felsefe tarihimiz eksik, düşünce tarihimiz eksik. Biz tarihi kaynağı ele alırken, dönemin şartlarına göre ele almalıyız. Teşekkür ediyorum."

Bu konuşmadan sonra Aydın, birinci oturumun bittiğini ve koordinasyon toplantısına ara verildiğini belirtti.

Kısa bir aradan sonra katılımcıların çeşitli görüş ile önerilerde bulunduğu serbest ve genel değerlendirme oturumuna geçildi. Prof. Dr. Muhittin Okumuşlar, başkanlığını yaptığı toplantının son oturumunda "2000 Yılı Sonrası Uluslararası Yazında Din Eğitimi Konulu Çalışmalar-Trendler" adlı sunumunu yapması için Doç. Dr. Ayşe Zişan Furat'a söz verdi. Din eğitiminin son zamanlarda oldukça hızlı değiştiğini, bu gelişmelerin de din eğitiminin ilerlemesi açısından oldukça önemli olduğunu ifade eden Furat'ın yaptığı sunumda, konuyla ilgili olarak, dünyadaki akademik alandaki inceleme yapılacak web siteleri hakkında detaylı bilgi verildi. Akademik indeksler, online kütüphane/Türkiye'de yerel veri tabanları ve ödünç alma sistemleri, ilahiyat alanı, Dijitalizasyon, Web of Science (WOS), WOS sistemin mantığı, içeriği, bu sistemde din eğitimi, sayısal veriler, değerlendirmede kullanılan sınıflandırma, analiz, bulgular, medikal alandaki konuyla ilgili din eğitimi çalışmaları, örnekler ve trendleri ele alındı. Ayrıca din eğitimiyle ilgili çalışmalar ve Türkiye'nin bu süreçteki yeri hakkında değerlendirmeye yer verildi. Bunların dışında, Proquest (Dünyadaki yüksek lisans ve doktora seviyesinde yapılan çalışmalara ulaşımı sağlayan veritabanı), bunun içeriği, Proquest'te din eğitimi ile ilgili çalışmalar, bulgular, trendler, yöntemler, İslam'la ilgili araştırmalar, bu sistem hakkındaki değerlendirmelerle ilgili bilgi verdi. Bundan sonra yapılması gerekenlerle ilgili olarak da aşağıdaki hususlarına vurgu yapıldı:

1. Detaylı literatür analizi
2. Literatürde mevcut eksikliklerin giderilmesi
3. Derleme çalışmalar

Bu sunumun ardından oturum başkanı Okumuşlar, alanla ilgili bir veri tabanı oluşturulması gerektiğini belirtti ve sözlerine şöyle devam etti: "Altı yıl önce bunu denemiştik ama başarılı olamadık. Bu görevi sizlerden/genç arkadaşlardan üstleneceklere verebiliriz. Ayrıca, bizim din eğitimcileri olarak

bir derneğimiz var. Bu derneği aktif hale getirmemiz ve bir din eğitimi online dergisi hazırlamamız gerekiyor.”

Yapılan sunumla ilgili bir değerlendirme yapmak için söz alan Kızılabdullah da Furat'ın sunumundaki konulara atıf yaparak, üniversitelerdeki din eğitimiyle ilgili yapılan doktora çalışmaları hakkında bilgi verdi.

Bu konuşmanın ardından Okumuşlar, genel bir değerlendirme yapması için Prof. Dr. Yurdagül Mehmedoğlu'nu kürsüye davet etti. Mehmedoğlu, programı düzenleyenlere çok teşekkür etti. Görüşülen konularla ilgili bir değerlendirme yapmak istediğini ayrıca din eğitimi kendine özgü bir disiplin olarak gördüğünü ve bu yöndeki problemlerden bahsetmek istediğini belirtti. Bunlarla ilgili olarak “Antropolojik Problem”e vurgu yaptı ve genel olarak İlahiyatın İslam'ı anlama ile dini anlamlandırma probleminin olduğunun altını çizdi. Hz. Peygamber (sav)'den sonra dinin anlaşılma sorununun ortaya çıktığını, hadis ile kelamın da bu yöndeki ilk problemin çıktığı disiplinler olduğunu ve hicri 3 ile 8'inci asırların diğer disiplinler açısından da önemli olduğunu ifade ederek sözlerine şöyle devam etti: “İslam düşünce tarihi, problemimize/meselemize göre dil geliştirmek zorunda olduğumuzu gösterir. Problem bilimselse, ilahiyatı bilim olarak anlama problemi ortaya çıkar. İlahiyat sosyal bilim midir? Din eğitimi bir malumat mıdır? Bu soruları/sorunları birlikte düşünelim. Gelenek bir kronoloji değildir. Geleneğin şimdisi olarak bizler ne kadarsak gelenek de o kadardır. Din eğitiminin bunu nasıl üstleneceği, bu gerilime nasıl bakacağı çok önemli. Bu sebeple geleneği, geri kalmışlık olarak görmek talihsizliktir. Tasavvufçu ve kelamcı, problemi kendisi için görür, din eğitimcisi de problemi kendisi için görmelidir. Din eğitimi, sosyoloji, psikoloji gibi deney yöntemlerini kullanan bir disiplin/anlayış olarak mı yoksa anlama hali olarak gören bir disiplin olarak mı görmeliyiz. Kafamda olan ve rahatça anlaşıldığımı düşündüğüm ortamda bu soru ve sorunları sizlere aktarmak istedim.”

Bu değerlendirmeden sonra oturum başkanı Okumuşlar, organizasyonu gerçekleştirenlere teşekkür etti ve toplantıyı bitirdi.

Sonuç olarak bu koordinasyon toplantısının, din eğitimi biliminde yaşanan metodoloji sorununun, bu alanda yapılan teorik çalışmalarda ve alan araştırmalarında karşılaşılan problemlerin tespiti ve bu problemlere çözüm önerileri sunması açısından önemli olduğu söylenebilir. Ayrıca bu toplantının din eğitimi alanındaki araştırmacılara/uzmanlara yurt dışında yapılan çalışmalarla ilgili önemli bilgiler verdiği, Türkiye'dekilerle bunların

karşılaştırıldığı, bu anlamda daha sağlıklı bilimsel sonuçlara ulaşmada ve din eğitiminin ilerlemesi yolunda genç akademisyenlere ışık tuttuğu ifade edilebilir.

